Registered in Germany Europa Revue Journal
ISSN: 1862-6564 Vol. 6 No. 11 (2026) Published November 27, 2026

IMPROVING THE SPELLING LITERACY OF 3RD–4TH GRADE PUPILS THROUGH DIGITAL INTERACTIVE EXERCISES

Tillabayeva Gulruh Sohibbek qizi

Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Lecturer at Fergana State University

E-mail: tillabayevag1995@gmail.com

Abdusubxonova Nigina Iftixor qizi

Student in the Primary Education Program, Fergana State University

Abstract

This article proposes a method for developing spelling skills in Grades 3 and 4 through digital interactive exercises in Uzbek language lessons. An analysis of Uzbek spelling rules and research on spelling instruction, multimedia learning, and formative feedback informed a sequence of activities in which pupils identify errors, apply rules, revise answers, and transfer their skills to independent writing. Grade-specific exercise examples and written assessment criteria are provided. The study is theoretical and methodological.

Keywords

Spelling proficiency, primary education, digital interactive exercises, Uzbek language, spelling error, formative feedback.

Raqamli interfaol maşqlar vositasida 3–4-sinf ōquvchilarining imloviy savodxonligini takomillaştiriş

Tillabayeva Gulruh Sohibbek qizi - *Filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), Farg‘ona davlat universiteti o‘qituvchisi*

Abdusubxonova Nigina Iftixor qizi

Farg‘ona davlat universiteti, Boshlang‘ich ta’lim yo‘nalishi talabasi

Annotatsiya. Maqolada 3–4-sinf ona tili darslarida raqamli interfaol maşqlar orqali imloviy kōnikmalarni rivojlantiriş metodikasi işlab çiqildi. Ōzbek tilining asosiy imlo qoidalari hamda imlo ta’limi, multimedia va şakllantiruvçi qayta aloqa bōyiça ilmiy manbalar tahlil qilindi. Imlo xatosini aniqlaş, qoidani qōllaş, javobni tuzatiş va kōnikmani mustaqil yozuvga kōçirişga qaratilgan dars ketma-ketligi taklif etildi. Sinflar kesimida maşq namunalari va yozma topşiriqlarni baholaş mezonlari belgilandi. Maqola

nazariy-metodik tadqiqot şaklida tayyorlandi.

Kalit sōzlar. Imloviy savodxonlik, boşlanğiç ta’lim, raqamli interfaol maşq, ona tili, imlo xatosi, şakllantiruvçi qayta aloqa.

Аннотация. В статье предложена методика развития орфографической грамотности учащихся 3–4-х классов посредством цифровых интерактивных упражнений на уроках узбекского языка. На основе анализа правил узбекской орфографии и научной литературы разработана последовательность заданий, включающая обнаружение ошибки, применение правила, исправление ответа и перенос навыка в самостоятельное письмо. Представлены примеры упражнений и критерии оценивания письменных работ. Исследование носит теоретико-методический характер.

Ключевые слова. Орфографическая грамотность, начальное образование, цифровые интерактивные упражнения, узбекский язык, орфографическая ошибка, формирующая обратная связь.

Kiriş. 3–4-sinflarda imloviy savodxonlik ōquvçining ōrganilgan qoidani diktant, gap tuziş va mustaqil matn yoziş jarayonida qōllay olişi orqali namoyon bōladi. Bunda sōzning imloviy jihatdan tekşirilişi kerak bōlgan ōrnini payqaş, tegişli qoidani tanlaş va yozilgan şaklni qayta kōrib çiqiş ōzaro boğliq amallardir. Masalan, ōquvçi variantlar orasidan «kitob» şaklini tōğri tanlaşi, lekin mustaqil yozuvda talaffuz ta’sirida «kitop» şaklini qōllaşi mumkin. Bunday holatda topşiriq taniş, yoziş va tekşiriş amallarini ketma-ket maşq qildirişi kerak.

Imlo ta’limiga bağişlangan meta-tahlil qoidaga yōnaltirilgan tizimli ōqitişning imloviy kōnikmalar rivojiga ijobiy hissasini kōrsatadi [2]. Ehri yozma sōz şaklining xotirada mustahkamlanişini harf va tovuş orasidagi boğlanişlar orqali izohlaydi [3]. Boşlanğiç ta’limda yozuvni ōrgatiş bōyiça amaliy qōllanmada imloni yozma nutqning boşqa tarkibiy kōnikmalari bilan uyğun rivojlantiriş tavsiya etiladi [4]. Şu nuqtayi nazardan raqamli maşqning vazifasi javob tanlaş bilan bir qatorda sōzni yoziş, xatoning sababini tuşuntiriş va qoidani yangi misolda qōllaşga şaroit yaratişdan iborat.

Tadqiqotning maqsadi 3–4-sinf ona tili darslarida raqamli interfaol maşqlarni tanlaş, işlab çiqiş, qōllaş va ularning natijasini yozma topşiriqlar asosida baholaş

metodikasini işlab çiqişdir. Tadqiqot savoli quyidagiça şakllantirildi. Raqamli maşqning qaysi tarkibiy qismlari ōquvçining imlo qoidasini tuşunişi va mustaqil yozuvda qōllaşini kuzatiş imkonini beradi?

Materiallar va metodlar

Tadqiqotda normativ manba sifatida Ōzbek tilining asosiy imlo qoidalari [1], ilmiy-metodik manbalar sifatida imlo ta’limi, boşlanğiç yozuv, şakllantiruvçi qayta aloqa va raqamli ōqitişga doir yettita iş [2–8] tanlandi. Manbalar imloviy kōnikmaning tarkibiy amallarini, raqamli maşq dizaynini yoki baholaş usulini asoslaşga xizmat qilişi bōyiça saralandi. Tematik tahlilda imlo qoidasi, topşiriq turi, xatoga beriladigan izoh va mustaqil yozuvdagi tekşiruv ōzaro boğlandi. Didaktik modellaştiriş orqali şu boğlaniş asosida maşqlar hamda dars bosqiçlari tuzildi.

Maşqlar har birida bitta asosiy imloviy hodisani ajratiş, kōrsatmani sodda ifodalaş, javobdan keyin izohli qayta aloqa beriş va ōrganilgan qoidani yangi misolda tekşiriş mezonlari asosida loyihalandi. 3-sinf uçun imloviy ōrinni aniqlaş va tayanç yordamida yozişga, 4-sinf uçun xatoni mustaqil tahrirlaş hamda qoida asosida izohlaşga kōproq ōrin berildi. Maşqlarni qōllaşda ōqituvçi misollarni sinfda ōtilgan mavzular va dastlabki diagnostika natijalariga moslab tanlaydi. Tadqiqot manbalar tahlili va didaktik modellaştiriş bilan çegaralandi.

Natijalar

Tahlil asosida raqamli maşqni tōrt bosqiçda taşkil etiş modeli işlab çiqildi. Birinçi bosqiçda ōquvçi imloviy ōrinni topadi va taxminiy javobni belgilaydi. Ikkinçi bosqiçda sōz yoki gapni ōzi yozadi. Uçinçi bosqiçda maşq javobga mos izoh beradi va ōquvçi javobini qayta kōrib çiqadi. Tōrtinçi bosqiçda şu qoida raqamli maşqda uçramagan misol asosida daftarda qōllanadi. Dastlabki javob, tuzatişdan keyingi javob va mustaqil yozuv natijasi alohida qayd etiladi.

3-sinf uçun maşq namunalari

Sōz oxiridagi b va p. Ōquvçi «kitob – kitop» variantlaridan tōğri şaklni tanlaydi. Xato javobdan sōng ekranda «So‘zni kitobi shaklida ayting. Qaysi undosh aniq eshitildi?» kōrsatmasi çiqadi. Ōquvçi sōzni qayta yozadi va yangi misol sifatida «maktab» sōzini qōllab mustaqil gap tuzadi.

Tutuq belgisi. Ekranda «Bugun maktabda yangi sher o‘qidik» gapi beriladi. Ōquvçi gap mazmuniga mos şaklni yozadi. Qayta aloqa «She’r – badiiy asar, sher – hayvon nomi» tarzida beriladi. Yakunda ōquvçi «ma’no» sōzini qatnaştirib gap yozadi. Bunda tutuq belgisi ō va ğ harflaridagi belgi bilan alohida tuşuntiriladi.

4-sinf uçun maşq namunalari

Boş harflar imlosi. «bahorda farg‘ona shahriga bordik» gapi tahrir qilinadi. Ōquvçi «Bahorda» sōzining gap boşida kelgani uçun, «Farg‘ona» sōzining joy nomi bōlgani uçun boş harf bilan yozilişini izohlaydi. Mustaqil topşiriqda ōquvçi boşqa joy nomi qatnaşgan gap yozadi va boş harflarni belgilaydi.

Çiziqça bilan yoziş. «O‘quvchilar zalga birma bir kirishdi. Ular yonma yon o‘tirishdi» matnida ōquvçi «birma-bir» va «yonma-yon» şakllarini tiklaydi. Izohda takroriy tuzilişdagi uşbu şakllarning qismlari çiziqça bilan yozilişi kōrsatiladi [1]. Mustaqil yozuvda ōquvçi «yuzma-yuz» sōzi iştirokida gap tuzadi.

Ona tili darsiga tatbiq etiş

45 daqiqalik darsning dastlabki 5 daqiqasida ōqituvçi ikki qisqa topşiriq bilan ōquvçilarning imloviy qiyinçiliklarini aniqlaydi. Keyingi 7 daqiqada bir misolni doskada tahlil qilib, qoidani qōllaş va yozuvni tekşirişni namoyiş etadi. Raqamli maşqqa 10 daqiqa, xatolarni juftlikda izohlaşga 8 daqiqa ajratiladi. Sōng 10 daqiqada ōquvçilar yangi misollar asosida daftarda işlaydi, yakuniy 5 daqiqada esa ōqituvçi mustaqil yozuvdagi maqsadli imloviy ōrinlarni tekşiradi. Qurilmalar çeklangan sinfda raqamli qism juftliklarda bajariladi, yakuniy yozma topşiriqni esa har bir ōquvçi alohida bajaradi.

Baholaş mezonlari

Imloviy natija ikki kōrsatkiç orqali qayd etiladi. Birinçi kōrsatkiç – maqsadli imloviy ōrinlarning tōğri yoziliş uluşi. U tōğri yozilgan ōrinlar sonini topşiriqdagi jami maqsadli ōrinlar soniga bōlib, 100 ga kōpaytiriş orqali hisoblanadi. Ikkinçi kōrsatkiç – qoidani izohlaş sifati. Ōquvçi tegişli qoidani aynan misolga boğlab tuşuntirsa 2 ball, qoidani umumiy yoki qisman izohlasa 1 ball, izoh bermasa yoki boşqa qoidani keltirsa 0 ball qōyiladi. Masalan, «Farg‘ona joy nomi bo‘lgani uchun bosh harf bilan yoziladi» javobi 2 ballga mos keladi.

BMI doirasida metodikani sinaş uçun dastlabki va yakuniy nazoratga bir xil

imloviy hodisalarni qamrab olgan, misollari farqli va qiyinlik darajasi yaqin yozma topşiriqlar tuziladi. Har ikkala topşiriqda maqsadli imloviy ōrinlar soni teng belgilanadi. Natijalar 3- va 4-sinflar kesimida alohida hisoblanadi. Imkoniyat bōlsa, maşğulot vaqti hamda mavzulari bir xil bōlgan taqqoslaş guruhi jalb qilinadi. Bir guruhdagi dastlabki va yakuniy kōrsatkiçlar farqi ōzgariş dinamikasini tavsiflaş uçun qōllanadi.

Muhokama

Tanlaş maşqi ōquvçining tōğri şaklni tanişini, mustaqil yozuv esa kerakli imloviy şaklni xotiradan tiklaşi va kontekstda qōllaşini kuzatişga imkon beradi. Şu sababli raqamli maşqdagi qayta uriniş natijasi bilan yangi misoldagi yozma natijani alohida talqin qiliş lozim. Agar ōquvçi izohdan sōng ekrandagi misolni tuzatsa-yu, yangi gapda ōşa turdagi xatoni takrorlasa, ōqituvçi şu qoida yuzasidan boşqa misol asosida yōnaltiruvçi savol beradi.

Shute şakllantiruvçi qayta aloqani ōquvçi fikrlaşi yoki harakatini yaxşilaşga qaratilgan axborot sifatida talqin qiladi [5]. Imlo maşqida bu yondaşuv xato ōrnini kōrsatadigan va tuzatiş amaliga yōnaltiradigan qisqa izoh şaklida ifodalanadi. Mayerning multimedia ta’limiga oid yondaşuvi topşiriq ekranida mazmunga xizmat qiladigan matn va belgilarni ajratib kōrsatiş uçun asos beradi [6]. Masalan, bitta gapdagi muhim harfni rang bilan belgilaş imloviy ōringa e’tibor qaratadi. Ōyinlaştiriş tadqiqotlari natijalarining şaroitga boğliqligi [7] sababli ball yiğiş va vaqt bōyiça bellaşuv darsning imloviy maqsadiga muvofiq tanlanadi. Kompyuterda ōqitiş bōyiça meta-tahlilda ham baholaş vositasining ōquv maqsadiga mosligi natijalarni talqin qilişda muhim ekani kōrsatilgan [8].

Keltirilgan ilmiy işlar raqamli maşqlarni loyihalaş mezonlarini asoslaydi. Ularning xulosalarini ōzbek tili imlosiga tatbiq etişda talaffuz va yozuv munosabati, tutuq belgisi, boş harf hamda çiziqça qoidalarining ōziga xosligi hisobga olinadi. Taklif etilgan metodikaning 3–4-sinflarda qanday samara berişini aniqlaş uçun uni mahalliy ta’lim şaroitida sinaş talab etiladi.

Xulosa

3–4-sinflar uçun işlab çiqilgan metodika imloviy ōrinni aniqlaş, javobni yoziş, izoh asosida tuzatiş va qoidani yangi yozma vaziyatda qōllaş amallarini bir dars doirasida

boğlaydi. 3-sinfda tayanç misol asosida yozişga, 4-sinfda esa tahrir va qoida bilan asoslaşga ustuvorlik beriladi. Mustaqil yozuvdagi tōğri imloviy ōrinlar uluşi hamda qoidani izohlaş mezoni BMI tajriba-sinovida uşbu metodikani baholaş uçun qōllanişi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. O‘zbek tilining asosiy imlo qoidalarini tasdiqlash haqida. 1995-yil 24-avgustdagi 339-son qaror. https://lex.uz/docs/-1625271

2. Graham, S., & Santangelo, T. (2014). Does spelling instruction make students better spellers, readers, and writers? A meta-analytic review. Reading and Writing, 27(9), 1703–1743. https://eric.ed.gov/?id=EJ1041016

3. Ehri, L. C. (2014). Orthographic mapping in the acquisition of sight word reading, spelling memory, and vocabulary learning. Scientific Studies of Reading, 18(1), 5–21. https://doi.org/10.1080/10888438.2013.819356

4. Graham, S., et al. (2012). Teaching elementary school students to be effective writers. InstituteofEducationSciences.https://ies.ed.gov/ncee/wwc/PracticeGuide/17

5. Shute, V. J. (2008). Focus on formative feedback. Review of Educational Research, 78(1), 153–189. https://eric.ed.gov/?id=EJ787077

6. Mayer, R. E. (2021). Multimedia learning (3rd ed.). Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/9781316941355

7. Sailer, M., & Homner, L. (2020). The gamification of learning: A meta-analysis. Educational Psychology Review, 32, 77–112. https://doi.org/10.1007/s10648-019-09498-w

8. Kulik, J. A., & Fletcher, J. D. (2016). Effectiveness of intelligent tutoring systems: A meta-analytic review. Review of Educational Research, 86(1), 42–78. https://doi.org/10.3102/0034654315581420